

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

Vår ref.:
10/779

Deres ref.:

Dato:
24.04.2012

UTTALELSE I KLAGESAK KRAV OM KRISTENT LIVSSYN TIL STILLING SOM LARER I IDRETT/BALL PA KRISTEN

FOLKEHOGSKOLE

Likestillings- og diskrimineringsombudet viser til Hage av 1.mai 2010. Klager mener Rønningen folkehøgskole diskriminerer personer med et annet livssyn, fordi skolen lyste ut en fast stilling som lærer i idrett/ball. I annonsen var det stilt krav om at søkerne til stillingen må ha et tydelig kristent ståsted og identifisere seg med skolens og eierens verdigrunnlag.

Likestillings- og diskrimineringsombudet har kommet frem til at Rønningen folkehøgskole ikke har handlet i strid med diskrimineringsloven § 7 jf § 4 ved å lyse ut stillingen som lærer i idrett/ball med krav om at søkerne må ha et tydelig kristent ståsted.

Likestillings- og diskrimineringsombudets uttalelse kan bringes inn for Likestillings- og diskrimineringsnemnda. Fristen er tre uker fra klager har mottatt dette brevet, se vedlagte orientering.

Dato: 26.april 2012.

Lov: Diskrimineringsloven § 7, jf. § 4

Saksnummer: 10/779

OMBUDETS UTTALELSE

Sakens bakgrunn

Rønningen folkehøgskole er en folkehøgskole med kristne grunnverdier. Skolen drives etter lov om folkehøgskoler og er en av 39 folkehøgskoler i Norge tilknyttet Informasjonskontoret for Kristen Folkehøgskole. Skolen ble etablert i 1969 og er eid av Norges KFUK-KFUM.

Det følger av vedtekter som skolen bygger sin drift på at Norges KFUK/KFUM vil formidle evangeliet om Jesus Kristus både ute og hjemme slik at mennesker kan bli frelst, finne sin plass i et kristent felleskap og selv bli disipler som i ord og gjerning kan vitne om Guds kjærlighet.

I mai 2010 lyste skolen ut ledig fast stilling som lærer i idrett/ball på skolen. Det ble presisert i annonsen at det var nødvendig med erfaring fra friluftsliv og noe kompetanse i filosofi, psykologi, kristendom eller andre tilsvarende fag. Det ble stilt krav om at søkerne til stillingen måtte ha et tydelig kristent ståsted og kunne identifisere seg med og delta aktivt i skolens og eierens verdigrunnlag. Klager kontaktet ombudet og viste til flere stillingsannonser som han mente er diskriminerende, herunder stillingsannonsen fra Rønningen folkehøgskole.

Rønningen folkehøgskole har anført at gjennom sin virksomhet ønsker skolen å bidra til at det kristne formålet realiseres. Derfor søkes det etter kristne lærere. Skolen hevder at formålet er å gi opplæring og personlig vekst som grunnlag for videre utdanning, å søke gjennom undervisning og miljøskapende arbeid å ta vare på mennesket og fremme kristen tro. Skolen skal legge til rette for et godt kristent felleskap blant elever og ansatte. Rønningen folkehøgskole har som alle andre folkehøgskoler en lang tradisjon for å rekruttere medarbeidere som har vilje og kompetanse til å realisere skolens formål. Dette innebærer å ha en kompetanse på skolens verdigrunnlag som er mer omfattende enn de rent faglige mål som ligger i de ulike fag og linjer som skolen tilbyr. Det vises videre til at alle lærerne på skolen er aktivt engasjert i skolens sosialpedagogiske oppgave som også innebærer å veilede elevene i verdi og trosspørsmål. Det er viktig for skolen å ha ansatte som har kompetanse om den kristne tro og som kan delta på gudstjenester, holde andakter, drive sjelesorg osv.

Rønningen anfører også at kristne folkehøgskoler har ansatt lærere som har et

tydelig kristent ståsted i 150 år. Rønningens praksis i 2010 bryter derfor ikke med en lang praksis. Det er også et viktig prinsipp for skolen å bevare folkehøgskolenes egenart.

Rettslig grunnlag

Ombudet kan gi uttalelse om et forhold er i strid med diskrimineringsloven eller ikke, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 tredje ledd, jf. § i annet ledd nr. 2.

Diskrimineringsloven:

Denne saken handler om utlysning av stilling som miljøarbeider på en religiøs skole. Diskrimineringsloven forbyr forskjellsbehandling på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn, jf. loven § 4 første ledd. Unntaket fra lovens virkeområde for trossamfunn i diskrimineringsloven § 3 første ledd, annet punktum gjør seg således ikke gjeldende, jf. § ~ første ledd, tredje punktum.

Med direkte diskriminering menes at en handling eller unnlattelse har som formål eller virkning at personer eller foretak på grunnlag som nevnt over blir behandlet dårligere enn andre blir, er blitt eller ville blitt behandlet i en tilsvarende situasjon.

Forskjellsbehandling som er “nødvendig for å oppnå et saklig formål, og som ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles”, jf. § ~ fjerde ledd, er tillatt.

Dersom det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har skjedd diskriminering, skal det legges til grunn at diskriminering har funnet sted, hvis ikke arbeidsgiver sannsynliggjør at det likevel ikke har skjedd diskriminering, jf. diskrimineringsloven § 10.

Det følger av diskrimineringsloven § 7 at arbeidsgiver i utlysning etter nye arbeidstakere eller på annen måte ikke må be om at søkerne skal gi opplysninger om hvordan de stiller seg til religiøse eller kulturelle spørsmål. Arbeidsgiver må heller ikke iverksette tiltak for å innhente slike opplysninger på annen måte.

Forbudet i første ledd i § 7 gjelder ikke dersom innhenting av opplysninger om hvordan søkerne stiller seg til religiøse eller kulturelle spørsmål er begrunnet i stillingens karakter, eller det inngår i formålet for vedkommende virksomhet å

fremme bestemte religiøse eller kulturelle syn og arbeidstakerens stilling vil være av betydning for gjennomføringen av formålet, jf. diskrimineringsloven § 7 andre ledd.

EUs likebehandlingsdirektiv

EUs rammedirektiv for likebehandling i arbeidslivet, rådsdirektiv 2000/78/EF, inneholder forbud mot diskriminering på grunn av religion, livssyn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering og alder. Dette direktivet er ikke en del av EØS-avtalen, men Norge har ønsket å innføre det samme vernet som følger av direktivet. I forbindelse med at det ble nedsatt et arbeidslivsutvalg for å gjennomgå arbeidsmiljølovens regelverk på ikke-diskrimineringsområdet ble det uttalt følgende i brev av 2. september 2002 fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet:

«Rådsdirektiv 200/78/EF om gjennomføring av prinsippet om like behandling i arbeidslivet..., inngår i EUs ikke-diskrimineringspakke. Implementeringen av EUs ikke-diskrimineringspakke inngår som et viktig element i arbeidet med å verne utsatt gruppers rettsstilling, som står sentralt i Regjeringens politikk. Målsettingen er at Norge skal ha et vern på dette området som minst er på høyde med EU og innen de frister som EU har satt.»

Høyesterett har etter dette lagt til grunn at bestemmelsene i norsk diskrimineringslovgivning må tolkes slik at de blir forenlige med dette direktivet, jf. Rt. 2011 5. 964.

Likebehandlingsdirektivet har unntak for forskjellsbehandling på grunn av religion eller tro, jf. artikkel 4 nr. 2:

«I forbindelse med kirker og andre offentlige eller private organisationer, hvis etik er basert på religion eller tro, kan medlemsstaterne, for så vidt angår disse organisasjoners erhvervsmessige aktiviteter, i deres nationale lovgivning, som gjelder på datoen for vedtagelsen af dette direktiv, opretholde eller i en kommende lovgivning, som er basert på national praksis, som gjelder på datoen for vedtagelsen af dette direktiv, fastsette bestemmelser om, at ulige behandling på grund af en persons religion eller tro ikke udgør forskelsbehandling, når denne religion eller tro, under hensyn til disse aktiviteter karakter eller den sammenhæng de indgår i, udgør et regulært, legitimt og berettiget erhvervsmæssigt krav på baggrund af organisationens etik.

Det er understreket i fortalen til direktivet at EU respekterer tros- og livssynssamfunn og organisasjoner, og at medlemsstatene derfor har rom for å «opretholde eller fastsette spesifikke bestemmelser om regulære, legitime og berettigede ervervsmessiges krav, der kan stilles til at udøve en erhvervsmæssig aktivitet».

I og med at artikkel 4 nr. 2 gjør unntak fra hovedprinsippet om likebehandling, er det understreket i fortalen at unntaket skal tolkes snevert.

Ombudets vurdering

Ombudet skal ta stilling til om Rønningen folkehøyskole handler i strid med diskrimineringsloven § 7, jf. § 4 ved å stille krav om at økonomileder på skolen må dele det kristne livssynet skolen bygger på. Problemstillingen i saken gjelder både skolens adgang til å vektlegge arbeidssøkeres religion eller livssyn, og skolens rett til å innhente opplysninger om dette.

Ombudet legger til grunn at grunnlaget for å kunne kreve opplysninger om arbeidssøkeres religion eller livssyn etter § 7 annet ledd er at arbeidsgiver har adgang til å legge vekt på dette etter unntaksbestemmelsen i § 4. I forarbeidene til diskrimineringsloven, Ot.prp. nr. 33 (2004-2005 s. 114 er det uttalt at forbudet mot innhenting av opplysninger i § 7 første ledd «kun vil innebære en presisering av det generelle forbudet og unntaket i lovforslagets § 4 første og fjerde ledd. Bestemmelsen innebærer således ingen utvidelse eller innskrenkning av adgangen til å innhente opplysninger i forhold til det generelle diskrimineringsforbudet»

Ombudet velger på denne bakgrunn å vurdere denne saken etter diskrimineringsloven § 4. Ombudet legger til grunn at de krav til unntak for forskjellsbehandling som følger av EUs likebehandlingsdirektiv også vil måtte vurderes når diskrimineringsloven skal tolkes i denne saken, jf. det som er skrevet ovenfor om dette direktivet og forholdet til norsk rett.

Skolen har vist til at den legger til grunn søkeres bekjennelse og praksis i vurderingen av om søkerne deler det kristne livssynet skolen bygger på. En kristen bekjennelse handler om å stå ved innholdet i trosbekjennelsen. Arbeidsgiver har gjennom sin annonse for stillingen og sine redegjørelser til ombudet gitt tilbakemelding om at kravet til kristent livssyn gjelder ved ansettelse og i en intervju situasjon, og at arbeidssøkere med andre livssyn enn det kristne ikke er aktuelle for stillingen. Dette er i utgangspunktet forskjellsbehandling på grunn av religion. Det er videre klart at arbeidssøkere

med et annet livssyn og en annen tro enn den kristne tro stilles dårligere enn arbeidssøkere som har slikt livssyn/slik tro når de fratras muligheten til å bli vurdert for stillingen, jf. diskrimineringsloven § 4.

Er forskjellsbehandlingen nødvendig for å oppnå et saklig formål?
Lovligheten av å forbeholde stillingene for personer som er kristne er avhengig av om vilkårene i diskrimineringsloven § 4 fjerde ledd er oppfylt.

Det følger av lovens forarbeider at det beror på en konkret vurdering i det enkelte tilfelle om formålet med forskjellsbehandlingen er saklig og om vilkårene for unntak er oppfylt. For arbeidsforhold vil vurderingen av unntaksadgangen knytte seg til stillingens karakter og formålet med virksomheten. Anvendt på tros- og livssynssamfunn og virksomheter med et religiøst eller livssynsmessig formål betyr dette at bare ansettelser, oppsigelser osv av personell i tilknytning til samfunnets eller virksomhetens religiøse eller livssynsmessige aktiviteter vil kunne unntas fra diskrimineringsforbudet, jf. ot.prp. nr. 33 (2004-2005) s. 102 og 103.

Rønningen folkehøgskole har påpekt viktigheten av at en kristen folkehøgskole har kristne lærere med kompetanse i den kristne tro. Skolen har gitt lærerne på skolen religiøse funksjoner ved at lærerne skal delta på gudstjenester, er med å holde andakter, drive sjelesorg og ellers være aktiv i skolens sosialpedagogiske opplegg. Skolen ønsker at de ansatte aktivt skal kunne fremme skolens kristne målsetting og har derfor stilt krav om kristent livssyn for disse undervisningsstillingene. Lærerne har også som oppgave å holde andakt en gang i uken. Samlet sett finner ombudet at undervisningsstillingene har en religiøs funksjon. Det finnes et saklig formål for forskjellsbehandling for disse undervisningsstillingene.

Spørsmålet er da om det er nødvendig for å oppnå skolens religiøse formål å lyse ut undervisningsstillingen med krav om kristent livssyn. Det er Rønningen som må sannsynliggjøre at det er nødvendig å stille krav om kristent livssyn for stillingene, jf. diskrimineringsloven § 10. Med nødvendighetskravet menes at tiltaket er egnet til å oppnå formålet, og at det ikke finnes andre tiltak som er mindre inngripende overfor de som blir forskjellsbehandlet.

Skolen har anført at fordi hele skolen bygger på kristne grunnprinsipper er det viktig og nødvendig at pedagogisk personale har et tydelig kristent ståsted. Dette er en praksis som har eksistert i 150 år. Ombudet har forståelse for at en kristen folkehøgskole hvor elevene skal bo på internat og få undervisning,

foretrekker lærere som er lojale mot skolens kristne formål, og som ikke vil motarbeide skolens formål. Hvilke verdier og holdninger de som skal jobbe på skolen og omgås elevene har, er viktig for at skolen skal kunne bevare sin formål. Spørsmålet er imidlertid om det er mulig for Rønningen å gjennomføre endringer i ballærenes arbeidsoppgaver/funksjoner, herunder om skolen kan organisere seg bort fra forskjellsbehandlingen. Det vil være avgjørende om dette er mulig uten at det går utover Rønningens mulighet til å ivareta sitt religiøse formål.

Rønningen er en kristen folkehøyskole hvor kristne verdier står sentralt. Når skolen er opprettet som en religiøs skole med kristne verdier, og denne læreren er tillagt konkret religiøse oppgaver i form av andakt på skolen, er det naturlig at skolen ønsker at det skal stilles krav til at søkerne deler skolens kristne livssyn. Man kan likevel argumentere for at det ikke er nødvendig at akkurat lærere i ballspill holder andakt, og at det er mulig for skolen å organisere andakten på en annen måte. En andakt kan gjennomføres på flere måter, og andre ansatte på skolen enn disse lærerne kan få ansvar for andakten. En organisering av virksomheten, hvor religiøse oppgaver ikke tillegges lærere i fag vil gjøre at kvalifiserte arbeidssøkere kan vurderes til stillingen uavhengig av religiøst ståsted.

Ombudet mener imidlertid at Rønningen har konkretisert behovet for at det er nødvendig at denne læreren har kristent livssyn gjennom den funksjonen lærere på en kristen folkehøyskole har i kraft av å være rollemodeller og skolens representanter for elevene. Elevene omgås lærerne både i skoletiden og på fritiden, og lærere på religiøse skoler vil kunne fungere som sjelesørgere for elevene. Lærerne vil også ha i oppgave å delta på gudstjenester i regi av skolen. Det pedagogiske personale vil slik ombudet ser det, være nøkkelpersoner på skolen for at skolen skal kunne ivareta sitt religiøse formål. På bakgrunn av dette finner ombudet at Rønningen har sannsynliggjort at det er nødvendig for å oppnå et saklig formål å stille krav om at søkere til stillingene som lærer i ballspill deler skolens kristne livssyn.

Uforholdsmessig?

Ombudet mener heller ikke det er uforholdsmessig inngripende overfor arbeidssøkere med annet livssyn/annen tro at Rønningen stiller krav om et kristent livssyn for faglærere basert på de arbeidsoppgaver og funksjoner som er lagt til stillingene, jf. diskrimineringsloven § 4 fjerde ledd. Ombudet mener hensynet til trossamfunnets og den religiøse skolens autonomi veier tyngre her enn hensynet til de som blir forskjellsbehandlet. Slik ombudet vurderer det er

det viktig at skolen har anledning til å stille krav om kristen tro for å kunne oppfylle sitt religiøse formål.

Ombudet understreker også at Vibeke Blaker Strand i sin doktoravhandling

«Diskrimineringsvernets rekkevidde i møte med religionsutøvelse» skriver at diskrimineringsvernets rekkevidde i det nasjonale lovverket tolket i overensstemmelse med EØS/EU retten har ulik rekkevidde i møte med religionsfriheten avhengig av om det er kjønn, seksuell orientering eller religions- og livssyn som er det aktuelle diskrimineringsgrunnlaget. Blaker Strand legger til grunn at vernet mot å bli diskriminert på grunn av religion og livssyn rekker kortere enn vernet mot å bli diskriminert på grunn av kjønn og seksuell orientering. Hun viser til at i likebehandlings- direktivet stilles det krav om et «avgjørende yrkesmessig krav» for forskjellsbehandling på grunn av kjønn og seksuell orientering, mens det for religion stilles krav om et «berettiget yrkesmessig krav». Det er som utgangspunkt en videre adgang til å stille krav om at en person som ansettes skal tilhøre det aktuelle tros eller livssynssamfunnet enn det er til å forskjellsbehandle kvinner og homofile, jf. Blaker Strand s. 146.

Ombudet er kommet til at vilkårene for unntak i diskrimineringsloven § 4 fjerde ledd er oppfylt her.

Konklusjon

Rønningen folkehøyskole handler ikke i strid med diskrimineringsloven § 7, jf. § 4 når skolen stiller krav om at søkere til lærere i ballspill på skolen må ha et kristent livssyn. Vi beklager lang saksbehandlingstid.

26. 4.2012

Sunniva Ørstavik, likestillings- og diskrimineringsombud